

UDC 069.124

THE MODERN MUSEUM AS A SPACE FOR LEARNING: THE EXPERIENCE OF THE MUSEUM OF MODERN ART (MOMA)**Tormakhova Anastasiia** – Ph.D, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

The aim of study is to reveal the educational potential of modern foreign museum institutions on the example of The Museum of Modern Art (MOMA). The realization of this goal is revealed through a description of the methodological grounds for the formation of such practices and specific examples of its implementation.

Research methodology. Ten major publications on the subject (scientific journal and books) have been reviewed. The obtained information was used to understand the strategies of education in museums.

Results. The operation of modern museums is associated with different activities. These institutions are not only a place for the preservation of artistic artifacts, but also centers in which educational programs are implemented. The practice of conducting interactive classes in museum institutions is widespread in Western Europe and the United States. The example of MOMA's activity reveals the main vectors of modern activities in the museum, which include group forms of interaction with art artifacts, their understanding through the game method, various analytical practices. They can include interesting forms of communication with works of art, enrichment of experience of perception of works of art and activation of the creative beginning. Emphasis is placed on the prospects of the vector of development of The Museum Of Modern Art (MOMA). This institution introduces online courses that reflect the results of current developments, which are implemented in practice by employees of the museum.

Novelty. The experience of museum education, which is embedded in American culture, is outlined. The main methods are presented, which include the application of game and creative principles for learning.

The practical significance. The results of this study may be important for developing the Ukrainian socio-cultural sphere. It requires the involvement of new approaches that will be useful for Ukrainian museums.

Key words: museum, education, practice, art, MOMA, interactive forms, game.

Надійшла до редакції 26.10.2021 р.

УДК 379.845

МУЗЕЇ ПРОСТО НЕБА : СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Вишнеvsька Галина Георгіївна – кандидат культурології, PhD, доцент кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу, Київський університет культури, м. Київ
<http://orcid.org/0000-0003-0923-5159>
wisna23@i.ua

Булгакова Наталія – викладач кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу, Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ
<http://orcid.org/0000-0001-8910-0574>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v39i.501>
mrs.bulgakova@ukr.net

Розглядаються теоретичні та практичні питання діяльності музеїв просто неба, а також напрями розвитку цієї особливої групи музеїв у сфері туризму. Проаналізовано досвід європейських країн щодо можливостей використання потенціалу музеїв просто неба для реалізації освітніх і наукових програм, розвитку культурного туризму, збереження культурної спадщини. Виявлено динаміку розвитку музеїв просто неба та туристичної діяльності Київщини, визначені фактори, що впливають на привабливість музеїв просто неба і їх експозицій. Проаналізовано музейні практики, що дозволяють відтворити традиційне народне середовище. Розкрито залучення відвідувачів до участі в різноманітних видах діяльності: проживання в традиційному житлі, участі в традиційних обрядах, забавах, рольових іграх та майстер-класах традиційних народних ремесел.

Ключові слова: музей, музей просто неба, музейні практики, туризм, дозвілля.

Постановка проблеми. Останнім часом у сфері туристичної індустрії зростає роль музею як культурної установи. Основним призначенням музею є збереження культурної матеріальної і нематеріальної спадщини, що своєю чергою, дозволяє громадянам отримати вільний доступ до ознайомлення з нею. За своїм призначенням музей є носієм історичних епох. Адже через їх збереження та презентацію матеріальної і нематеріальної спадщини транслюється досвід минулих поколінь.

Поряд із загальною активізацією ролі музеїв, за останні десятиліття, відзначається особливий інтерес до музеїв просто неба. Діяльність цих музеїв пов'язана, як правило, з культурною або історично значущою нерухомою спадщиною і оточуючим його історико-культурним ландшафтом. У цьому – основна, принципова відмінність музеїв просто неба від класичних музеїв. Ця обставина створює безмежні можливості розширення їх сфери діяльності і задоволення дозвіллевих потреб відвідувачів

(туристів). Особливо сьогодні, коли глобальне поширення пандемії COVID-2019 негативно вплинуло на всі сфери людського життя. Наразі саме туризм найбільше постраждав від карантинних обмежень. Тому пошук шляхів виходу туристичної індустрії із фази негативних наслідків стає пріоритетним завданням, як для практиків так і теоретиків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні питання туристичної і музейної діяльності у галузі культури розглядаються дослідниками різних гуманітарних напрямів: культурології, мистецтва, історії, краєзнавства, географії, туризмознавства.

Важливість дослідження розвитку туристичної сфери та її значення проаналізована в працях іноземних та вітчизняних вчених. Зарубіжні вчені П. Бьорнс (P. Burns) [11], М. Гізольф (M. Gisolf) [12], та інші показують проблеми пов'язані з розвитком туризму та роз'ясненням чинників його розвитку.

Змістовний внесок у розвиток наукової думки щодо питань дослідження, зробили вітчизняні вчені, у працях яких відображені проблеми та особливості туристичної сфери: організація діяльності у ринкових умовах – І. Колодяжна [5].

Сучасні проблеми розвитку інтегрованих музейних мереж у туристичну сферу досліджуються в працях: П. Вичівського [1], О. Кузьмука [6], С. Нездоймінова [7] та ін. Питання дозвілля, рекреації в туризмі розглядають: В. Кислий [4], І. та В. Смаль [8] й ін. Різні аспекти проблем інноватики в індустрії туризму відображені в численних публікаціях вітчизняних дослідників Чуєвої І, Ніколаєвої, Н. Косаревої [9] і ін.

Аналіз факторів розвитку туристичної галузі в умовах пандемії лише починає проводитись, зокрема, цю проблему вже досліджено в працях Арістейду О. (Aristeidou) [10], С. Гавдей [2], О. Графської, О. Підвальної, Х. Боднарчук [3] та ін. Однак до теперішнього часу в науковій літературі не достатньо приділено уваги щодо досліджень музеїв просто неба.

Мета статті – розглянути музей просто неба як змістовну домінуючу туристичної діяльності.

Соціокультурні практики музею і туризму розглядаються у взаємообумовленості для створення позитивних умов дозвілля туристів.

Методологія проведення дослідження спирається на міждисциплінарний підхід. У роботі використано метод порівняння та узагальнення. Системний аналіз використано для ілюстрації міжнародних зразків у розвитку музеїв та використання їх у туристичній практиці.

Вклад основного матеріалу дослідження. Феномен дозвілля давно став предметом філософської рефлексії. Суть гуманістичної інтерпретації часу полягає в твердженні, що людина вільна тоді, коли їй належить час. Розширенню дозвіллевої діяльності і збільшенню її ролі сприяють також і такі фактори: глобалізація, розвиток засобів масової комунікації, збільшення вільного часу, поширення ідеології «примусового споживання».

Дозвіллеві цінності – це предмети різноманітної діяльності людей, які задовольняють будь-які матеріальні чи духовні потреби людей різних соціальних груп у сфері дозвілля. У зв'язку з цим, одним із важливих мотиваційних чинників туризму, поряд із прагненням наблизитися і досягнути світ іншої культури, стає набуття відповідності тієї культурної реальності, яка створюється музеями. Саме це і стає реальністю сучасних подорожей.

Сучасна соціокультурна ситуація спонукає музеї до пошуку своєрідності, до необхідності генерувати нові знання, ідеї, знаходити нові нетрадиційні підходи до музейної аудиторії. Нині музей завважає ціннісні орієнтири в новизні, оригінальності інтерпретації музейного зібрання, створенні освітніх програм і розвитку анімаційної діяльності в рамках музейних екскурсій і свят. Це відбувається під впливом сучасної культурної комунікації, що переміщує музейне зібрання з області «декларації» і «монологу» в область «діалогу» з музейною (туристичною) аудиторією.

Таким чином, у музейних практиках реалізуються найбільш важливі соціокультурні функції дозвілля: інтелектуальний і духовний розвиток; рекреація, відновлення фізичних і духовних сил, релаксація, зняття психологічної напруги; розваги як своєрідні дозвіллеві практики [8].

Отже, сучасні музеї виконують не лише освітні та виховні функції, а й з недавнього часу, розважальні. Тобто вся інформація про подію, окрему епоху або відому людину подається не у формі лекції, розповіді і демонстрації, а в інших нетрадиційних формах: виставах, іграх, концертах, історичних реконструкціях.

Своєю чергою у теорії і практиці зарубіжної, а потім і вітчизняної музейної справи з'явилося нове поняття – музей просто неба. Це «живий» етнографічний музей просто неба, свого роду «консервація», де здійснюється не лише зберігаюча функція (функція звичайного музею), а й відтворювальна, що відтворює традиційні культурні цінності. При цьому забезпечується соціально-економічна база існування людини у звичному середовищі, у якому вона займається звичними ремеслами або традиційними формами сільського господарства. Увесь побут, природно-господарські та етнографічні атрибути складають музейні об'єкти. Більш широко популярність у світі отримало рекреаційно-прикладне освоєння

архітектурних об'єктів, що мають історико-культурне значення. У колишніх замках, палацах, фортифікаційних спорудах, старовинних будинках, коморах, млинах тощо відкриваються готельно-ресторанні заклади, що стають відомими завдяки своїй «культурній» начинці.

Прабатьківщиною музеїв під відкритим небом вважається Швеція, яка налічує понад 800 скансенів і етнографічних експозицій різних типів [13]. Першим музеєм, що почав збирати і експонувати нерухомі пам'ятки на спеціально виділеній для цього території, був Скансен, створений 1891 р. на окраїні Стокгольма. Тут на території в кілька гектарів за ініціативою вченого етнолога А. Газеліуса були зібрані скандинавські селянські будинки і господарчі споруди.

Сьогодні світ музеїв просто неба надзвичайно складний і різноманітний. Кожен такий музей індивідуальний і унікальний. Умовно можемо класифікувати існуючі в сучасному світі моделі музеїв просто неба за такими параметрами: ансамблеві музеї-заповідники; середовищні музеї-заповідники; екомuzeї; території живих традицій; скансени; тематичні парки.

Дві категорії – території живих традицій і тематичні парки – являють феномени, які у повному розумінні не є музеями. Проте вони тісно пов'язані з музейним світом, тому що виконують деякі з соціокультурних функцій музеїв. Таким чином, можна передбачити їх поступове перетворення в повноцінні музеї. У той же час деякі «не музейні» особливості і форми діяльності, характерні для цих моделей, поступово приймаються музейним світом і входять в його практику.

Привабливість, яку музеї просто неба забезпечують туристам з точки зору розваг, відповідає очікуванням туристів, що планують провести своє дозвілля в незнайомому місці. В музеях відзначаються різноманітні події і проводяться заходи, що відповідають передовому музейному досвіду: вирішуються освітні цілі, здійснюється пропаганда і наочна демонстрація народного досвіду тощо.

Найвідомішим серед музеїв просто неба України є Національний музей народної архітектури та побуту України, який розташований в межах Києва. Він відкритий в 1976 р. і являє історико-етнографічні регіони України (XVIII – початку XX ст.). На його території розташовані автентичні хати і господарчі споруди, дерев'яні храми, млини, сільська управа і школа, а також безліч предметів культури та побуту.

Музей добре організував проведення різних заходів: театралізовані виступи та гуляння, які, зазвичай, проводяться в дні народних, релігійних або національних свят (Великдень, Трійця, Івана Купала, Спас тощо), фестивалі, майстер-класи. Храми в музеї діючі, проводяться служби, обряди хрестин, вінчання.

Серед улюблених музеїв просто неба у Києві найбільш відомі і популярні етнографічні: «Українське село» і «Хутір Савки». Етнографічний комплекс «Українське село» знаходиться в 30 км від Києва в Києво-Святошинському районі. Основна тема музею – українське село XIX ст. На території музею представлені 6 історико-культурних регіонів України: Середня Наддніпрянина, Поділля, Полісся, Слобожанщина, Південь і Карпати. Основні пам'ятки – хати з цих місць, їх можна оглянути всередині і зовні. Також є гуральня, клуня, дровник, курник, шопа для зберігання сіна, хлібопекарня, кузня, гончарня. На території комплексу розташовується храм Святого Дмитра, є дзвіниця. Музей проводить різноманітні етносемінари, майстер-класи з народних ремесел, народні гуляння і святкування, виступи фольклорних колективів, організовує свята для дітей, активний відпочинок у формі квестів, виставки сучасних ремісників і рукодільниць. Спеціально для дітей облаштовані дитячі майданчики і невеликий зоопарк, де можна погодувати з рук свиней, кіз, овець, гусей, курей.

У діючому храмі можна охрестити дитину або повінчатися, а потім відзначити подію в колибі «Поїхали!» або на літній терасі. Серед додаткових послуг «Українського села» – сімейні та корпоративні свята і урочистості в колибі або мангальному комплексі влітку. Пропонується і ночівля в готелі або ж етно-хаті з усіма зручностями. На території комплексу діє сучасний навчальний центр, у якому проводяться тренінги, семінари і корпоративні заходи.

Ще один відносно «молодий» етнографічний музей просто неба – «Хутір Савки», заснований в 2004 р. Він розташований в 6 км від Києва в с. Нові Петрівці Вишгородського району Київської обл., недалеко від урочища Межигір'я. Основна тема музею – життя і побут українських селян XVIII–XIX ст. Головні об'єкти хутора – садиба заможного селянина, датована 1786 р., і дворянська садиба, збудована в 1854 р. Крім того, відтворені клуня, кузня, льох, колодязь із журавлем, пасіка.

В експозиції безліч автентичних предметів: глиняний посуд, ремісничі інструменти (наприклад, гончарний круг або столярний верстат, якому майже 100 р.).

Ініціатори музею просто неба оригінально назвали екскурсію – «гостини». Під час відвідин туристи мають можливість «наживо» побачити роботу ковалів, як мололи зерно, ткали, варили горілку тощо. В стилізованому шинку пропонуються страви, приготовлені за традиційними рецептами. Є можливість проведення різних сімейних і корпоративних заходів. Для найменших відвідувачів проводяться уроки українознавства. При хуторі працюють три професійних музичних етнографічних гурти. Музей

проводить святкування народних свят – Різдва, Масляної, Великодня, Вербної неділі, Трійці, а також вечорниці (Андріївські, Різдвяні).

Новизна. Дослідження музеїв просто неба представляє концептуальну основу для розуміння взаємозв'язку історії, археології, етнографії, краєзнавства як культурного феномену, що, своєю чергою, виступає найважливішою умовою в процесі туристичної та музеєзнавчої діяльності.

Висновки. Таким чином, музеї просто неба – поліморфні (різноманітні), враховуючи серед усього іншого і назви, які їм даються. Найменування переважно ґрунтується на феноменологічній події, яке спільнота вирішує музеєфікувати. Отже, музеї просто неба можуть бути позначені як: археологічні музеї просто неба, археологічні парки, музеї-заповідники, музеї живої історії (це – тавтологічне визначення музеїв просто неба, але воно коректно відображає їх ідею), історичні місця, місця емоційного впливу, історичні будинки-музеї, занедбані села тощо.

Кожен з цих термінів базується більшою мірою на унікальних особливостях музеїв просто неба, коли їх намагаються систематизувати.

Метою таких музеїв є ознайомлення відвідувачів (туристів) із культурою, традиціями і побутом народів світу. Музейні практики дозволяють відтворити традиційне народне середовище. При цьому відбувається залучення відвідувачів до участі в різноманітних видах діяльності. Надається можливість «занурення» в іншу культуру шляхом проживання в традиційному житлі та участі в традиційних обрядах, забавах, рольових іграх.

Різноманітність існуючих на сьогоднішній день моделей музеїв відкриває нові можливості у визначенні оптимальної форми і стратегії розвитку туризму, а музейний світ України зробити ще більш багатогарним.

Список використаної літератури

1. Вичівський П. П. Перспективи використання музеїв Прикарпаття в туристичній галузі регіону. *Карпатський край*. 2015. № 1–2 (6–7). С. 203–211.
2. Гавдей С. В. Особливості розвитку туристичної галузі в умовах пандемії. *Science and Global Studies: тези доповідей V Міжнар. наук. конф. Прага, Чехія*. 30 груд., 2020. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16108281191418.pdf5>.
3. Графська О., Підвальна О., Боднарчук, Х.. Перспективи розвитку внутрішнього туризму в умовах пандемії COVID-19. *Економіка та суспільство*. 2021. (25). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-52>
4. Кислий В. М. Аналіз передумов формування ринку рекреаційних послуг в Україні. *Механізм регулювання економіки*. 2007. № 2. С. 27-36. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/3127>
5. Колодяжна І. В., Борблік К. Е. Інноваційний розвиток ринку туристичних послуг. *Економіка та суспільство: електронне наук. фах. вид. Вип. 13*. 2017. С. 513-517. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/84.pdf
6. Кузьмук О. Роль музеїв у культурному та соціально-економічному розвитку країни: зарубіжний досвід. *Аналітична записка*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/270/>.
7. Нездоймінов С. Музейна мережа в контексті сучасних проблем екскурсіології. *Наук. вісник Одеськ. нац. економічного ун-ту. Науки: економіка, політологія, історія*. 2017. № 6 (248). С. 81–93.
8. Смаль І. І., Смаль В. В. Рекреація, туризм і дозвілля: тлумачення і співвідношення понять. *Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля. Міжнар. наук.-практ. конф.* Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, 4-6 черв., 2004 р. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/smal.htm
9. Чуєва І., Ніколаєва Л., Косарева Н. Інноваційні технології туристичної діяльності на світовому ринку туристичних послуг. *Економіка та суспільство*. 2021 (30). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-19>.
10. Aristeidou O. EBRD and UNWTO boost tourism recovery. European Bank for Reconstruction and Development. 26 June 2020. URL: <https://www.ebrd.com/news/2020/ebrd-and-unwto-boost-tourism-recovery>. Htm l4.
11. Burns P. M., Novelli M. Tourism and social identities. Global frameworks and local realities. Elsevier The Boulevard, Langford Lane, Kidlington, Oxford OX5 1GB, UK, Amsterdam, The Netherlands. 2006. 221 p.
12. Gisolf M. C. A New Age in Tourism. *A case study of New Age centres in Costa Rica, Health, Tourism and Hospitality: Wellness, Spas and Medical Travel*, 2nd Ed., Smith, M. & Puckzo, L. eds., Routledge, Oxon, UK. 2013.
13. MUZEA skansenowskie w Polsce. Poznań. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne. 1979. wyd. 1. 270 s.

References

1. Vychivskyi P. P. Perspektyvy vykorystannia muzeiv Prykarpattia v turystychnii haluzi rehionu. *Karpatskyi kraj*. 2015. № 1–2 (6–7). S. 203–211.
2. Havdei S. V. Osoblyvosti rozvytku turystychnoi haluzi v umovakh pandemii. *Science and Global Studies: tezy dopovidei V Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii*. Praha, Chekhiia. 30 hrudnia 2020. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16108281191418.pdf5>.
3. Hrafaska O., Pidvalna O., Bodnarchuk, Kh.. Perspektyvy rozvytku vnutrishnoho turyzmu v umovakh pandemii COVID-19. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2021. (25). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-52>

4. Kyslyi V. M. Analiz peredumov formuvannia rynku rekreatsinykh posluh v Ukraini. Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky. 2007. № 2. S. 27-36. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/3127>
5. Kolodiazna I. V., Borblik. K. E. Innovatsiyni rozvytok rynku turystychnykh posluh. *Ekonomika ta suspilstvo: elektronne naukove fakhove vydannia*. Vyp. 13. 2017. S. 513-517. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/84.pdf
6. Kuzmuk O. Rol muzeiv u kulturnomu ta sotsialno-ekonomichnomu rozvytku krainy: zarubizhnyi dosvid. Analitychna zapyska. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/270/>.
7. Nezdoiminov S. Muzeina merezha v konteksti suchasnykh problem ekskursolohii. *Naukovi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*. Nauky: ekonomika, politolohiia, istoriia. 2017. № 6 (248). S. 81–93.
8. Smal I. I., Smal V. V. Rekreatsiia, turizm i dozvillia: tлумachennia i spivvidnoshennia poniat. Pedahohichni ta rekreatsiini tekhnolohii v suchasniy industrii dozvillia. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia Kyivskiy natsionalnyi universytet kultury i mystetstv 4-6 chervnia 2004 r.* URL: http://tourlib.net/statti_ukr/smal.htm
9. Chuieva I., Nikolaieva L., & Kosarieva N. Innovatsiini tekhnolohii turystychnoi diialnosti na svitovomu rynku turystychnykh posluh. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2021 (30). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-19>.
10. Aristeidou O. EBRD and UNWTO boost tourism recovery. European Bank for Reconstruction and Development. 26 June 2020. URL: <https://www.ebrd.com/news/2020/ebrd-and-unwto-boost-tourism-recovery.html4>.
11. Burns P. M., Novelli M. Tourism and social identities. Global frameworks and local realities. Elsevier The Boulevard, Langford Lane, Kidlington, Oxford OX5 1GB, UK, Amsterdam, The Netherlands. 2006. 221 r.
12. Gisolf M. C. A New Age in Tourism. *A case study of New Age centres in Costa Rica, Health, Tourism and Hospitality: Wellness, Spas and Medical Travel*, 2nd Ed., Smith, M. & Puckzo, L. eds., Routledge, Oxon, UK. 2013.
13. MUZEA skansenowskie w Polsce. Poznań. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne. 1979. wyd.1. 270 s.

OPEN-AIR MUSEUM : SOCIOCULTURAL ASPECTS

Vyshnevskya Halyna – Ph.D. in Culturjlogy, associate professor of the department of Tourism of the Kiev University of Culture, Kyiv

Bulgakova Nataliya – university teacher, department of hotel, restaurant and tourist business, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The article examines the issues of the functioning of open-air museums, the structure and dynamics of development of this group of museums. In order to analyze the processes taking place in the world of open-air museums today, make forecasts and formulate recommendations for managing these processes, it is necessary to understand the structure of this instrument and its dynamics. The point of view on the problem of their classification is presented. It is proposed to systematize the open-air museums existing in the modern world according to two fundamental parameters: interaction with heritage – interaction with society. It is proposed to systematize the open-air museums existing in the modern world according to two fundamental parameters: interaction with heritage – interaction with society. Today the world of open-air museums is extremely complex and diverse. Each such museum is individual and unique. This article examines the factors that primarily determine this uniqueness - the cultural worlds within which the open-air museum exists and is represented.

Key words: museum, open-air museum, museum practices, tourism, leisure.

UDC 379.845

OPEN-AIR MUSEUM : SOCIOCULTURAL ASPECTS

Vyshnevskya Halyna – Ph.D. in Culturjlogy, associate professor of the department of Tourism of the Kiev University of Culture, Kyiv

Bulgakova Nataliya – university teacher, department of hotel, restaurant and tourist business, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The aim of the article. The theoretical and practical issues of the activities of open-air museums are considered, as well as the directions of development of this special group of museums in the field of tourism. The experience of European countries is analyzed regarding the possibilities of using the potential of open-air museums for the implementation of educational and scientific programs, the development of cultural tourism, and the preservation of cultural heritage. The dynamics of the development of open-air museums and the tourist activity of the Kiev region is analyzed, the factors influencing the attractiveness of open-air museums and their expositions are determined. Museum practices that allow to reproduce the traditional folk environment are analyzed. The attraction of visitors to participate in various activities is revealed: living in traditional housing, participation in traditional rituals, fun, role-playing games and master classes of traditional folk crafts.

The methodology of the work is based on an interdisciplinary approach. The method of comparison and generalization is used in the work. System analysis was used to illustrate international models in the development of museums and their use in tourism practice.

Scientific novelty. The study of open-air museums provides a conceptual basis for: understanding the relationship of history, archeology, ethnography, local lore as a cultural phenomenon, which, in turn, is the most important condition in the process of tourism and museum activities.

Conclusions. Open-air museums are polymorphic (diverse), taking into account, among other things, the names given to them. The name is mainly based on a phenomenological event that the community decides to museify. The

purpose of such museums is to acquaint visitors (tourists) with the culture, traditions and way of life of the peoples of the world. Museum practices allow to recreate the traditional folk environment. At the same time, visitors are involved in various activities. «Immersion» in another culture is provided by living in traditional housing and participating in traditional rituals, entertainment, role-playing games. The variety of existing models of museums opens up great opportunities in determining the optimal form and strategy of development, and to make the museum world of Ukraine even more multifaceted. Ethnographic museums and objects should become part of tourist destinations.

Key words: museum, open-air museum, museum practices, tourism, leisure.

Надійшла до редакції 2.11.2021 р.

УДК 304:316.35+352:338.48

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СПАДЩИНИ ЗАМКУ «КРАСНОДВІР» – ВІД РУЇНИ ДО ТЕАТРУ ЇЖІ

Плитус Олександра Семенівна – кандидат історичних наук,
викладач ВСП «Надвірнянський фаховий коледж НТУ» м. Надвірна
<https://orcid.org/0000-003-1919-6835>
diakyrlesia@gmail.com

Гринішак Володимир Юрійович – директор ГО «Надвірнянський
туристично-інформаційний центр», м. Надвірна
<https://orcid.org/0000-0002-3688-0885>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v39i.502>
v.hrynishak@gmail.com

Розглянуто можливості використання різних форм і методів збереження та популяризації культурної спадщини в умовах адміністративно-територіальної реформи в Україні (на прикладі досвіду м. Надвірна Івано-Франківської обл.). Проаналізовано перші кроки, завдяки яким руїни раніше невідомого середньовічного Надвірнянського замку «Краснодвір» поступово стають своєрідним «магнітом» для туристів і створюють реальні перспективи для економічного та соціального розвитку регіону. Відображено приклади співпраці громадської організації з місцевою владою щодо участі у грантових програмах і залучення коштів європейських фондів для збереження культурної спадщини.

Ключові слова: культурна спадщина, Надвірна, Надвірнянський замок, Краснодвір, театр їжі.

Актуальність проблеми. Головною причиною багатьох проблем, які виникають в Україні, є брак компетентного управління, не виняток і сфера культури, а особливо збереження культурної спадщини. Пам'ятки руйнуються, замки заростають бур'янами, костели вже без дахів і території деградують. Рациональне використання та інвестиції у місцеву культурну спадщину набуло значної актуальності в Україні за останні роки через незадовільний стан пам'яток та потребу значних капітальних вкладень у їх збереження. У 2014 р. в Україні розпочалася адміністративно-територіальна реформа, суть якої полягає в децентралізації, яка передбачає створення умов для формування ефективної, відповідальної місцевої влади, здатної забезпечити комфортне та безпечне середовище для проживання людей по всій території України [8]. Відповідно чимало питань, зокрема і збереження культурної спадщини, перейшли до сфери впливу органів місцевого самоврядування. Тому звернення до культурної спадщини й виявлення її економічного потенціалу може стати новим ресурсом для зростання приватних і муніципальних доходів. Але громади, визначаючи пріоритети фінансування, культурну спадщину фінансують за залишковим принципом.

Неуважне ставлення до проблем культурного розвитку призвело до виникнення так званого феномену культурної пастки, в яку потрапили стратегії модернізації українського суспільства. Зміст цього феномену полягає в тому, що без уваги до змін у культурній сфері неможливі успішні трансформації в суспільстві [1].

1 лютого 2016 р. затверджено розпорядження Кабінету Міністрів України № 119-р. «Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ», в основу якої покладено результати дослідження стану розвитку української культури, проведеного державними та недержавними інституціями, міжнародними організаціями й незалежними експертами. Вперше сформульовано завдання на довгострокову перспективу та визначено необхідні першочергові кроки щодо їх виконання [7]. Серед основних принципів визначено децентралізацію менеджменту культури – передачу повноважень громадам разом із передачею відповідальності за виконання загальнодержавних і місцевих стратегічних завдань у сфері суспільно-культурного розвитку. А однією зі стратегічних цілей є реформування системи управління культурою, зокрема передача повноважень та ресурсів разом із відповідальністю на місця.